

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio CII. De peccato omiſſionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO CII.

De Peccato omissionis.

FVSAM hic nonnulli disputationem instituunt utrum possibilis sit pura omisio libera: sed hæc quaestio merè Philosophica est, eamque Disp. XXVI. de Anima latè discussi, quò Lectorem remitto. Suppono itaque ex dictis loco citato puram omissionem liberam esse possibilem: quo posito, ad Theologicas circa eam difficultates progrediar.

SECTIO PRIMA.

Vtrum pura omisio libera possit esse peccatum.

I.
Pura omisio libera potest esse peccatum.

RESPONDETUR affirmativè. Ratio est, omisio enim actus quando urget præceptum positivum, est libera violatio præcepti, ergo est peccatum, juxta illud Jacobi 4. v. 17. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi*: imò tam est dissonum rectæ rationi ac violare præceptum negativum, quod fit per peccatum commissionis: & alioqui daretur ansa ut quis se excusaret in violatione cujuscumque præcepti positivi, persuadendo nimirum sibi se purè rem præceptam omisisse.

II.
Quamvis non possit quis diu ab omni actu positivo cessare, potest tamen pura omisio esse peccatum.

Dices cum Vasquez 1. 2. Disp. 92. cap. 2. puram omissionem exiguo tempore durare, & apud homines pro tam brevi spatio & determinato instanti non urgere præceptum affirmativum. Contra: ergo saltem in Angelis pura omisio poterit esse peccatum. Imò etiam in hominibus id posset contingere, ubi advertunt instare moraliter tempus impletionis præcepti; & licet forte nequeat quis diu abstinere ab omni actu, potest nihilominus se exercere in aliquo actu disparato, advertens elabi tempus, quo in die festo deberet Sacrum audire, quo in casu omisio Sacri posset per longum tempus persistere in ratione omissionis puræ.

III.
Malitia peccati omissionis in ipsa omissione sita est, quatenus per eam violatur præceptum positivum.

Quæres, in quo formalis malitia peccati pure omissionis consistat? Respondetur: sicut supra diximus malitiam peccati commissionis, in ipsâ positivâ ejus entitate sitam esse, quatenus per se contraria est legi, & rectæ rationi disformis; ita in præsentia malitiam peccati omissionis asserimus in omissione ipsâ consistere, quatenus per se legem & præceptum affirmativum violat; neque enim minus rectæ rationi dissentaneum est violare præceptum affirmativum, quod fit per puram omissionem, quam præceptum negativum, cui contraria est commissio.

IV.
Obj. Assignari non posse in casu actus omissionis consistat hæc peccatum.

Contra peccatum omissionis obijciunt nonnulli, videri illud planè impossibile, nec enim, inquit, consistit in omissione unius alienius actus boni, si namque alius ponatur satisfit præcepto positivo, nec etiam situm est in omissione omnium actuum bonorum, nam juxta communem Theologorum sententiam satisfieri potest præcepto per actum malum, ut si quis ad audiendum

Sacrum obvanam gloriam, vel aliam pravam intentionem se conferat: nec tandem potest esse negatio omnium actuum hujus generis bonorum & malorum, quia carentia boni & mali est bona, siquidem carere malo est bonum.

Ad solutionem notandum: duobus modis satisfieri posse præcepto, directè & indirectè: directè ei satisfit per solum actum bonum, præceptum siquidem propriè non impletur, nisi per actum qui præcipitur, qualis est tantum actus bonus. Indirectè verò satisfit præcepto, quando illius materia, vel conditio aliqua ad ejus obligationem necessaria tollitur: sic in præsentia non satisfit directè præcepto nisi per actum bonum, indirectè verò ei satisfieri potest per malum, quatenus scilicet lex humana, quæ primariò respicit politiam exteriorem, non obligat per se nisi ad actus externos, unde si actio externa ponatur, licet per actum malum, tollitur materia præcepti. Peccatum itaque omissionis est directè & in recto carentia omnium actuum bonorum, connotando nihilominus in obliquo, tanquam circumstantiam, carentiam actus externi aliunde positi: unde carentia actus mali indirectè spectat ad peccatum omissionis, quatenus nimirum omisio actuum bonorum sine illâ non esset mala. Et idem suo modo existimo, quando Deus præciperet actus internos, est enim contentus, quamvis aliunde vitentur, sicut etiam confert gratiam in Baptismo & aliis Sacramentis, licet ea conficiens habeat intentionem malam, ut simoniacam, aut aliâ quavis ratione vitiatam.

V.
Duobus modis satisfieri potest præcepto, directè, & indirectè.

Directè satisfieri potest per solum actum bonum, indirectè per malum.

Deus in satisfactione præcepti est contentus actu aliunde vitiatum.

Alia multa contra puram omissionem liberam peccaminosam obijci solent, ut non posse dari meritum sine actu positivo, ergo nec demeritum, seu peccatum: item omne voluntarium esse laudabile: deinde ex omissionibus generari habitus, & id genus alia quæ latè proposui Disp. illâ de Anima, proindeque hic non censo repetenda.

VI.
Reliqua contra puram omissionem soluta sunt in Philosophiâ.

SECTIO SECUNDA.

Vtrum omnis actus tempore omissionis factus, sit peccatum.

PURA itaque omissione stabilità varià circa eam inquiri possunt, illudque imprimis, sitne omnis actus tempore omissionis factus peccatum. Hæc verò quaestio non supponit puram omissionem, sed procedit de omissione positivâ, voluntate omittentis auditionem Sacri exempli gratiâ, utrum

I.
Quaestio hæc procedit de positivo voluntate omittentis.

utrum scilicet hac voluntate posita, reliquæ actiones eam sequentes impossibiles cum auditione Sacri sint vel non sint peccata.

Tres hac in re diversæ sunt sententiæ: prima universim affirmat omnes hujusmodi actiones esse peccata: ita Valentia hic, d. 6. q. 1. puncto 4. Lorca hic d. 6. & alii, & videtur mens S. Thomæ q. 2. de malo art. 1. ad 7. Secunda e contrariò sententia negat ullas ex dictis operationibus voluntatem omittendi Sacrum sequentibus esse peccatum: ita Medina hic, Coninck d. 3 de actibus, dub. 15. Mærius hic, d. 3. sect. 3. Tannerus, Malderus, & alii. Tertia demum sententia media inter utramque docet non omnem actionem, etiam impossibilem cum impletione præcepti ortam ex voluntate non illud implendi, esse peccatum, sed illam tantum quæ primò post internam volitionem eligitur, ut si quis intendens omittere Sacrum, postea velit assidere igni, etiamsi deinde librum aliquem profanum sumat, eumque tempore impletionis præcepti legat, non peccat, inquit, legendo, sed solum assidendo igni: ita Vasquez hic d. 93. cap. 2. Becanus, & alii nonnulli.

Dico primò: si quis eo animo studeat, vel aliud quidpiam agat, ut omittat rem præceptam, eligendo scilicet actionem illam tanquam medium ad omissionem impletionis præcepti, peccat: sicut etiam peccat is qui omissionem ut medium eligit ad studium, vel aliud opus impossibile cum præcepto. Ratio est, quisquis namque vel hoc vel illo modo procedit, vult malum cognitum quæ tale; omnis autem actus, quo quis vult malum sic cognitum, est malus, imò etiam bonum ex malâ intentione, ut in communi exemplo, si quis det eleemosynam ut fornicetur, largitio enim illa eleemosynæ est mala; qui verò vult studium videns hic & nunc impossibile esse cum præcepto & esse causam omissionis, vult illud videns esse malum & causam mali, ergo &c.

Dico secundò: omnis actus etiam externus impossibilem cum præcepto tempore omissionis elicitus, qui est causa omissionis est peccatum. In hoc etiam conveniunt omnes; nec enim ob aliud negant auctores secundæ sententiæ operationes illas, decretum omittendi sequentes esse peccata, nisi quod supponant omissionem jam factam, & consequenter illam non caudent. Dixi omnis actus impossibilem cum præcepto; si enim actus tempore omissionis elicitus sit eiusmodi, ut stare possit cum præcepto, non erit peccatum: unde si quis domi rosarium recitet vel horas tempore Sacri, non peccat per hoc præcisè, cum illa actio licitè in ipso templo fieret, & tempore Sacri.

SECTIO TERTIA.

Actio aliqua decretum omittendi subsequens est peccatum.

Dico tertio: etiam posito decreto omittendi Sacrum mihi probabilis videtur aliquam saltem operationem, decretum illud subsequenter, esse peccatum: ita Vasquez citatus, & à fortiori auctores primæ sententiæ. Negare tamen hoc videtur Arriaga hic, Disp. 45. sect. 1. subsect. 2. ubi ait, post intentionem non audiendi Sacrum, nullam omnino actionem, quantumvis cum præcepto impossibilem, esse peccatum.

Probatur verò conclusio: illud omne est peccatum, quod influit in omissionem; sed aliqua opera-

tio consequens decretum influit in omissionem; actio semper ergo: major ab omnibus conceditur, & per se videtur evidens in aliis peccatis, in quibus quidquid influit in perpetrationem alicujus mali est malum. Minor itaque probatur, licet præcedat decretum omittendi per modum intentionis, aliquid aliud concurret per modum executionis, nempe vel studium, vel lusus, vel deambulatio in campis, vel aliud hujusmodi, per quod exequitur quis id quod antea statuerat.

Secundò probatur, & magis declaratur præcedens ratio: decretum omittendi Sacrum est solum intentio finis, in quâ intentione semper, saltem implicite involvitur aliquod medium, sicut in intentione omnis alterius finis, ut si quis intendat occidere hominem exempli gratiâ, ipso facto vult vel gladio ipsum confodere, vel porrigere venenum, vel aliquid hujusmodi, quæ actiones etiam stante hac intentione, sunt peccata, quia scilicet per modum executionis concurrunt ad occisionem hominis, sed aliqua alia actio præter intentionem omittendi Sacrum concurret per modum executionis ad illius omissionem, ergo. Confirmatur: sicut enim qui habet voluntatem audiendi Sacrum debet velle perfectionem ad templum, & alia ad hoc necessaria, ita & qui habet illud audiendi notionem: Confirmatur secundò: qui jam existens in templo, dum Sacrum inchoatur, vult illud non audire, debet vel discedere è templo, vel aliud ponere cum auditione Sacri impossibile, quod nisi præstet, non obstante prior intentione non sequetur executio, sed Sacrum audiet, ergo, &c.

Probatur tertio: Intentio omittendi Sacrum non est formalis illius omisso, omisso siquidem est quid externum, intentio omittendi est merè interna, ergo hoc solum facit in genere causæ quali efficientis; sed nec in hoc etiam genere causat omissionem Sacri immediate, sic enim si solâ intentio omittendi Sacrum poneretur, omnibus aliis sublatis, non audiret Sacrum, sed hoc est falsum, sublatis siquidem mansione domi vel deambulatione in campis, & aliis hujusmodi adhibet templum, ubi sublato studio, sonno, & similibus audiet Sacrum, ergo intentio per se immediate non causat omissionem Sacri, sed intervenire aliquid aliud necessariò debet per modum executionis, sicut in occisione hominis.

Confirmatur: nam ut proxime dixi, qui existens in templo intendit non audire Sacrum, nisi inde exeat, aut aliud cum Sacri auditione impossibile ponat, adhuc audiet Sacrum, ergo hæc intentio non est formalis aut immediata Sacri omisso: si ergo egressio è templo fuit immediata causa executiva non auditionis seu omissionis Sacri, manifestò extra templum erit similiter causa illius executivæ; per eandem quippe causas aliquid conservatur, per quas producitur.

Dices: studium aut alia actio quæcunque supponit hic & nunc decretum omittendi auditionem Sacri, ergo jam omisso est pro aliquo priori facta, ergo nulla actio consequens illud decretum potest eam causare. Distinguo primum consequens: omisso est facta incomplete & in intentione, seu intenta, concedo consequentiam; est facta complete, seu in executione, nego. Unde, ut proxime dictum est, qui in templo existens dum Sacrum inchoatur intendit non audire Sacrum, nisi aliud ponat præter hanc intentionem, adhuc audiet Sacrum. Verum est quidem, ex vi illius intentionis aliquid aliud necessariò ponet, si eius intentio sit efficax, discedet scilicet, studebit, dormiet, aut aliud hujusmodi, sed hoc confirmat nostram conclusionem,

actio semper per modum executionis influit in Sacri omissionem.

III. In omni intentione finis involvitur implicite aliquid medium, per quod quis finem illum exequitur.

Sicut qui vult audire Sacrum, debet ponere omnia ad hoc necessaria, ita & qui Sacrum non vult audire.

IV. Intentio omittendi non est formalis omisso, nec causa illius immediata.

Præter hæc intentionem aliquid aliud requiritur per modum executionis.

V. Utarius ostenditur intentionem non esse causam immediatam omissionis Sacri.

VI. Omisso Sacri non est complete facta per intentionem, sed solum incomplete seu intentam. Intentio omittendi Sacrum infert necessariò aliquid aliud per modum executionis sicut intentio hominem occidendi.

H. Prima sententia affirmat omnes, secunda nullas ex operationibus voluntatem omittendi Sacrum sequentibus esse peccata.

Tertia sententia ait primam tantum esse peccatum, non reliqua.

III. Studentes eo animo ut omittat Sacrum, peccat.

Ratio est, quia vult malum cognitum ut malum.

IV. Omnis actus tempore omissionis, qui est causa omissionis, est peccatum.

I. Aliqua actio decretum omittendi Sacrum subsequens semper est peccatum.

II. Ratio est, quia aliqua

tionem, aliquid nimirum aliud præter meram intentionem, per modum executionis in omissionem illam influere, & consequenter sicut non sola intentio occidendi hominem est peccatum, sed ipsa etiam percussio eam consequens, quia per modum executionis ad occisionem illam concurrat, ita & hic aliquid saltem aliud erit peccatum præter meram intentionem omittendi Sacrum, cum non minus executivè ad illam in suo genere concurrat, quàm percussio ad occisionem in suo.

SECTIO QUARTA.

Quorundam responsione propositâ, ostenditur ulterius intentionem solam non esse causam omissionis.

I. Ostenditur eandem esse rationem de voluntate occidendi hominem, & voluntate omittendi Sacrum.

DOCTI quidam recentiores disparem ajunt esse rationem inter exemplum, quod supra attulimus de voluntate occidendi hominem & voluntate omittendi Sacrum; in priori enim casu, inquit, res intenta est quid positivum, nil ergo mirum si ad eam executioni mandandum aliquid aliud requiratur præter meram voluntatem occidendi: at verò omisso auditionis Sacri est quid negativum, ergo ad eam sufficit sola voluntas interna omittendi. Contrà: ideo aliquid aliud in priori casu requiritur, quia si nihil præter voluntatem illam ponatur, nunquam sequetur occisio; sed similiter nisi aliquid aliud ponatur præter voluntatem non audiendi Sacrum, ut egressio è templo, studium, somnus, mansio domi, aut quid simile, nunquam sequetur omisso Sacri, ut sect. præcedente ostensum est, ergo par utrobique est ratio.

II. Mansio domi non est distinctum peccatum ab intentione omittendi Sacrum.

Fateor quidem mansionem domi non esse distinctum peccatum, est tamen peccatum tanquam executio omissionis intentæ sicut porrectio veneni est peccatum, quia est executio occisionis. Quemadmodum similiter si quis alterum intendere occidere fame, peccaret nihilominus non dando illi cibum, vel ita eum ligando, ut ad cibum accedere non posset; & tamen occidere fame, seu inediâ, non minus est quid negativum, quàm omisso Sacri, ergo, &c.

III. Dices: ad non audiendum Sacrum sufficit aliquem privari omni ubicatione.

Dices: positâ voluntate non audiendi Sacrum, non est necessarium, ut vel maneat quis domi vel in campis ambulet, nec quidquam hujusmodi, sed sufficit eum privari omni ubicatione; hoc ipso namque non erit in templo, nec Sacro præsens. Contrà primò: nos de iis tantum mediis loquimur, quæ in hominis potestate sunt, & haberi possunt naturaliter. Contrà secundò: ergo saltem debet tolli ab homine illo omnis ubicatio; hinc autem confirmatur nostra sententia, nempe aliquid aliud præter meram intentionem non audiendi Sacrum requiri per modum executionis ad omissionem auditionis Sacri. Quare si esset in potestate hominis omni se ubicatione privare, & se statuere nullibi, non minus peccaret, si id in his circumstantiis faceret, quàm modò peccat per egressum è templo tollendo hanc ubicationem, vel manendo domi eam sublatam conservando.

IV. Deus præcisè volendo ut quis non sit in foro, non hoc effi-

ciat, sed ad ulteriorem hujus rei explicationem, si Deus absolute nollet Petrum, qui jam est in foro, ubi brevi exhibenda est comœdia, si inquam efficaciter eum nollet comœdiam illam spectare & audire, necessariò aliquid aliud per modum exe-

cutiois ponere deberet, nempe vel eum in alio loco aut nullibi statuendo, vel somnum ei iniuciendo, vel aliud hujusmodi, ergo etiam sola notio audiendi Sacrum ad hoc in Petro non sufficeret, sed aliquid aliud ponere necessariò debet per modum executionis, cum voluntas Dei infinites ad hoc potentior sit, quàm voluntas Petri. Jam verò, si admittatur aliquid aliud præter volitionem externam non audiendi Sacrum esse ad hunc effectum per modum executionis necessarium, gratis omnino negatur illud aliud esse peccatum, cum non aliunde porrectio veneni sit peccatum, nisi quia est executio volitionis occidendi hominem, sicut istud aliud omissionis Sacri.

Objicies primò: posito quod quis deest evit non adire templum, nec Sacrum audire, potest is cui hæc ejus voluntas innotuit eidem suadere ut illo tempore visitet infirmos, ergo tunc visitare infirmos, positâ voluntate omittendi Sacrum, non est peccatum. Contrà: posito quod Petrus absolute statuerit furari calicem, potest ei quis suadere ut hunc non consecratum furetur, dicendo, posito quod furari velis calicem, & animo sis ita hæc in re obfirmato, ut ab eâ intentione dimoveri nolis, hunc calicem non consecratum furare potius, quàm consecratum, & tamen nemo opinor dicit Petrum hunc calicem furando non peccare. Ratio est: quamvis enim suadere absolute alicui peccatum nunquam liceat, si quis tamen sit ad peccandum simpliciter determinatus, poterit ipsi ex duobus peccatis suadere minus: idem ergo est in presenti.

Objicies secundò: positâ intentione, seu decreto non audiendi Sacrum, omisso Sacri est jam moraliter facta. Contrà: etiam posito quod absolute statuerit quis occidere hominem, occisio illa est moraliter facta, porrectio nihilominus veneni ex intentione illâ occisionis profecta, est peccatum, quia priorem illam voluntatem exequitur. Respondetur itaque, licet omisso, positâ in Petro voluntate non audiendi Sacrum, sit moraliter facta, & in intentione, sicut occisio in altero casu, non tamen est complete & physice facta, ergo ad physicam seu externam Sacri omissionem aliquid externum requiritur præter intentionem, sicut requireretur si alius quispiam absolute vellet Petrum non audire Sacrum; sola namque illius intentio ad hoc non sufficeret, ergo nec sufficeret mera intentio ipsius Petri.

Objicies tertio: quantumvis habeat quis voluntatem non audiendi Sacrum, non tenetur esse otiosus, ergo potest domi aliquid agere, ergo studere vel ludere. Responderi potest primò, concesso antecedente & primâ consequentiâ, negando secundam, multa enim opera sunt non impossibilia cum præcepto audiendi, ut legere horas, rosarium & cætera, quæ ipsum sufficienter excusabunt ab otio.

Secundò respondetur, hanc objectionem procedere solum contra sententiam asserentem omne opus impossibile cum præcepto tempore omissionis factum, esse peccatum. Si verò de illo tantum loquatur, quod per modum executionis concurrat ad omissionem præcepti, ut de somno exempli gratiâ, vel discessu è templo, postquam habuit voluntatem omittendi Sacrum, quod jam videt inchoari, dico nec otioso ipsi esse licere, nec opus illud facere, sed tenetur retractare voluntatem omittendi Sacrum, quæ est causa somni, studii, vel discessus è templo. Sicut posito quod quis absolute velit occidere hominem, non potest non

est nisi aliud aliud ponenda.

Gratis negatur executioem voluntationis omittendi Sacrum esse peccatum.

V. Quod quis interdum suadere alicui possit, ut tempore omissionis visitet infirmos, non sequitur hoc non esse peccatum.

Ex duobus peccatis suaderi potest minus.

VI. Positâ intentione omittendi Sacri, hæc omisso est moraliter tantum, non tamen complete facta.

Ad externam Sacri omissionem non sufficit intentio interna.

VII. Adhuc varia sunt non impossibilia cum præcepto, per quas vitare quis potest etiam, si maneat domi.

VIII. Tenetur is qui statuit non audire Sacrum, decretum hoc mutare, sicut qui statuit occidere hominem.

non aliquo medio ad hunc finem uti, ut dictum est, & tamen nullus, opinor, dicit non esse peccatum hominem, etiam positâ priore voluntate, confodere, aut venenum ei bibendum præbere, sed unâ voce affirmant omnes illum per hanc actionem peccare, in quantum scilicet facit unum cum intentione malâ præcedente, & tamen hac voluntate stante non magis potest ab omni ejusmodi actione cessare, quàm stante intentione omissionis Sacri, abstinere ab omni impossibili cum illius auditione.

IX. Duplex necessitas, sicut est duplex impossibilitas.

Vna necessitas est simpliciter antecedens, alia consequens.

Ad hujus verò intelligentiam notandum, duplicem esse necessitatem aliquid faciendi, vel impossibilitatem præceptum aliquod implendi, antecedentem unam, cujus licet causa data sit simpliciter libera, & consequenter peccatum, illâ tamen positâ, non est amplius in potestate hominis præceptum implere, ut si quis in mari existens abjecisset brevium, vel claves domus, in qua est inclusus, peccat quidem hæc faciendū; ubi verò facta sunt, non peccat studendo vel impossibile aliquid ponendo cum impletione præcepti. Alia necessitas vel impossibilitas est merè ex suppositione quod velit vel nolit quis aliquid facere aut omittere, quando absolute præstare potest contrarium, & hæc necessitas cum sit purè consequens, & ex suppositione formaliter, non tollit illo instanti rationem peccati, ut in percussione hominis, quem intendit quis interficere, ut videtur manifestum.

SECTIO QUINTA.

Alia quedam circa actus tempore omissionis exercitio.

I. Non omnis actio impossibilis est auditione Sacri est semper peccatum.

Quando in homine manente domi incipit peccatum omissionis.

NOTANDUM ulterius cum Vasquez citato, d. 94. num. 8. & aliis: quando dicimus opus factum tempore quo impleri debet præceptum, audiendi Sacrum exempli gratiâ esse peccatum, non esse sermonem semper de opere quod exercetur dum actu sit Sacrum, interdum siquidem contingit, ut tunc antecedenter sit impotens ad implendum præceptum, ut si quis procul à templo habiter, & Sacrum quod jam inchoatur, soleat esse breve, in hoc enim casu non peccat etiam si igni affideat, ludat, studeat, &c. Tunc ergo in hoc homine incipit peccatum omissionis, quando advertit instare tempus accingendi se ad impletionem præcepti, quod si clabi permittat, non erit postea opportunitas, si verò ut advertunt omnes præceptum implendum sit divisibile, ut in exemplo posito, prius incipit hic peccare venialiter, omitendo scilicet partem Sacri, deinde mortaliter respectu partis notabilis. Tandem si ommissio, vel opus impossibile sit positivè volita, quamprimum habet quis ejusmodi actum, peccat sive instet reipsâ tempus necessarium ad implendum præceptum, sive non.

II. Non cum actuali reflexione ad intentionem operantur semper homines.

Quæres: utrum non unum solum aliquod opus tempore impletionis præcepti factum sit peccatum; ut jam esse diximus, sed etiam omnia. In primis existimo ut plurimum omnia ejusmodi opera esse peccata, plerumque enim non faciunt homines ejusmodi opera cum reflexione ad intentionem omitendi prius factum (licet hoc solum non excusaret, ut diximus) sed quia displicet ipsis auditio Sacri, vel quia tediosa, vel quia molestum est adire templum, vel quod eis placeat somnus, studium, aut lusus &c. & hanc ob

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. 1.

causam isthæc præstant, etsi videant cum Sacro esse impossibilia. Si verò in actu signato dicat quis volo hoc vel illud facere quia decrevi omittere Sacrum, tunc illud saltem est peccatum, quod per modum executionis ad actualem Sacri omissionem concurrat, juxta dicta. Si verò plura disparatè se habeant, omnia sunt peccata, sicut si quis intendens occidere hominem, plura simul media adhibeat, ut confodiat eum gladio venenato, & alia hujusmodi.

Quid si dicat quis, volo hoc facere quia decrevi omittere Sacrum.

Tandem, si media sint non solum intentioni omitendi, sed sibi etiam subordinata, & unum alteri simpliciter posterius, transeat opus illud quod est naturâ posterius, non esse peccatum, nec per modum executionis concurrere ad omissionem, cum illam jam supponat factam: sicut propterea vulnus homini occiso infligere non est illum occidere. Quod præcipue verum est de operibus ultimo instanti quo implendum est præceptum elicitis, licet contrarium non difficulter sustineri posse existimem.

III. Quid si actiones incommpossibiles cum impletione præcepti sint inter se subordinata.

SECTIO SEXTA.

Questionum nonnullarum solutione natura peccati omissionis magis declaratur.

QUÆRES primò: utrum peccata commissionis & omissionis purè conveniant univoce, inter negationem siquidem & entitatem positivam nulla omnino videtur dari posse convenientiam, nisi merè æquivoca. Respondetur, in genere physico hæc duo peccata non convenire univoce, ob rationem in argumento positam, conveniunt tamen univoce in genere moris, offensæ scilicet Dei &c.

I. Commissio est ommissio in genere physico non conveniunt univoce, sed in genere moris.

Quæres secundò: quæ ommissio sit gravior, pura an directè, seu positivè volita. Respondetur cæteris paribus graviorem esse omissionem directè volitam, est enim magis voluntaria, & ab intrinseco, & geminatur quodammodo malitia; si tamen procedat ex pleniorè advertentiâ potest pura ommissio esse gravior. Quando autem duo præcepta concurrunt, ommissio illius est gravior, non cuius actus, quo impleri debet, est nobilior, sed quod strictius obligat, ut ommissio misericordiæ quàm sacrificii, quando major illius quàm hujus est obligatio, licet sacrificium sit actus religionis, illud enim est magis dissonum rationi, quod est magis vitium.

II. Ommissio directè voluta, est cæteris paribus gravior ommissione pura.

Cuius præceptum est peior.

Ommissio verò orta ex causâ seu actu impossibili non malo, est per se loquendo levior vel purâ, vel etiam directè volitâ absque ullo fine aliâ bono: quando enim aliquid fit vel omititur ratione alicujus boni, signum est actum illum vel omissionem esse minus voluntariam, nec procedere ex affectu ad malum, sicque minuitur illius malitia, & quò levior est causâ eò ommissio est gravior, cum sit signum majoris contemptus: qua de causa ad Hebraeos 12. vers. 16. reprehenditur Elau, quòd propter unam escam primitiva sua vendidisset. Qui verò tempore Sacri convivatur (modò limites à temperantiâ præscriptos non excedat) non peccat contra temperantiam, sed solum contra præceptum audiendi Sacrum.

III. Ommissio orta ex causâ non mala, est per se loquendo levior.

Quo causa est levior, eò ommissio est gravior.

Actus etiam positivus impossibilis cum præcepto, licet Metaphysicè sit peccatum commissionis, seu contra præceptum negativum non dandi causam omitendi, moraliter tamen est peccatum omissionis.

IV. Actus positivus dans causâ omissionis, sicut dicitur auctus omissionis an omissionis.

omissionis, quia ab omissione originaliter haurit malitiam, ideo enim malus est hic & nunc actus studendi, quia omisso Sacri quam causat, est mala, & quo genere malitiae omisso est mala, malus etiam est actus illam causans, sine autem dicendus commissionis peccatum an omissionis, quaestio magna ex parte est de nomine, verius tamen est quod diximus, tum ob rationem datam, tum quia praecipiens auditionem Sacri, prohibet eadem operam omnia illius impedimenta, sicut qui praecipit finem praecipit media: unde qui dat causam omissioni illius actus, facit aliquid contra praceptum positivum audiendi Sacrum, & consequenter committit, moraliter saltem, peccatum omissionis, cum peccatum contra praceptum positivum sit peccatum omissionis. In ordine tamen ad confessionem faciunt unum peccatum, sicut actus externus & internus, quidquid sit de Metaphysica malitiarum distinctione.

Qui praecipit finem, eadem operam praecipit media.

V.
Virum omisso extra statum libertatis, vel tempore impotentia sit peccatum.

Quaeres tertio: utrum omisso extra statum libertatis, in ebrietate scilicet, somno, &c. secuta ad causam liberè datam, sit peccatum. Quod de statu amissa libertatis dicitur, dici etiam debet de impotentia omni ex quacunque causa orta, ut si sacerdos in mari existens abjecisset brevium, & similia. Quaestio etiam aequaliter procedit de omissione & actu positivo; non quidem utrum quae in statu impotentiae aut necessitatis eveniunt mereantur novam poenam, hoc namque omnes negant, sed utrum sint peccata, licet moraliter eadem cum actu libero, ad quem sequuntur: ut communiter dici solet de actu externo cum interno.

VI.
Si prius quis doleat de causa data, quam tempore executionis accedat, effectus secutus non erit peccatum.

Prima conclusio: qui causam dedit effectui malo, extra statum potentiae aut libertatis secuturo, si doleat se causam dedisse antequam tempus executionis adveniat, effectus ille postea secutus non erit peccatum. In hac conclusione conveniunt omnes: & probatur, nam alioqui sequeretur simul posse hominem esse in gratia & peccato, ut si post datam causam, projectum verbi gratia brevium, vel emissam sagittam, prius actum contritionis eliciat, quam tempus praecipi vel malum eveniat. Imò sequitur eum in caelo vel purgatorio peccare, si contritus prius moriatur, vel quod gratiam Dei perdat in somno, quod omnes reprehendunt in Marsilio, qui solus haec asseruisse videtur.

VII.
Effectus extra statum libertatis secutus aliquando est peccatum.

Secunda Conclusio: effectus extra statum libertatis aut potentiae ad causam liberè datam secutus, interdum est peccatum. Hoc clarè constare videtur in ebrietate, quam omnes fatentur esse peccatum, haec tamen quando contingit, certum est non dari libertatem, cum ebrietas primo instanti quo est, tollat libertatem. Idem etiam in aliis quibusdam, ut in actuali hominis jugulatione contingit.

VIII.
Alius omisso extra statum libertatis aut potentiam, ad causam liberè datam sequentes, ut plurimum non sunt peccata.

Tertia Conclusio: actus tamen & omisso extra statum libertatis vel potentiae secuta ad causam liberè datam, plerumque non sunt peccatum, sed tantum effectus peccati prius positi: ita Vasquez hic, Disp. 94. cap. 3. Azorius lib. 4. cap. 3. q. 4. Halensis, Richardus & alij. Ratio est primò, quia peccatum omne debet esse actus humanus, quales non sunt in qui exercentur in ebrietate & somno, alioqui posset quis, etiam tempore somni audire Sacrum, consecrare, & reliqua Sacramenta conferre, quod omnes negant. Licet verò plus requiratur ad bonum quam ad malum, hoc sensu, nempe ut actus sit laudabilis, non tamen praecise ut sit humanus, actus tamen humanus sufficit ad impletionem praecipi, & Sacramenti consecrationem, quamvis non sit laudabilis, sed malus; ut si Sacerdos baptizet aut consecret simoniace.

Dices: ergo contra id quod in secundâ conclusione asseruimus, ebrietas non erit peccatum, nam post datam causam ebrietas ipsa non est libera, nec in potestate hominis est illam vitare. Idem est in actuali occisione hominis, postquam enim quis alteri lethale vulnus infligit, ex quo statim moritur, etiamsi mors non eodem instanti contingat, quo infligitur vulnus, sed paulò post, non tamen est in potestate vulnerantis mortem eius impedire. Respondetur, quando effectus immediatè post causam datam sequitur, est ei in communi hominum aestimatione conjunctus, ut in exemplis hic positis, ebrietate scilicet & occisione illa contingit: unde ob immediatam illam connexionem censentur hi effectus humani, liberè scilicet & humano modo producti; secus res se habet, quando diuturnum aliquod tempus inter effectum & causam datam intercedit; quamvis enim re ipsa ad eam sequatur effectus, in morali tamen hominum iudicio non ita cum ea connectitur, sed alio se modo ad illam habere censetur, quam si sequeretur immediatè.

IX.
Aliud est, quando effectus ad causam liberè datam sequitur immèdiatè, aliud quando inter causam & effectum longum tempus intercedit.

Secundò probatur Conclusio: sequeretur namque eum, qui alteri propinavit venenum tamdiu peccare, quamdiu venenum operatur, imò operationem ipsam & alterationem à veneno in illius corpore factam ac receptam, esse peccatum. Tannerus hic, disp. 4. q. 4. dub. 3. concedit consequentiam. At sanè inconveniens videtur concedere ipsas operationes potentiae vegetativae, & ejusmodi alterationes esse peccata, sic enim & in Christo, quot vulnera tot fuissent peccata, ad quae etiam Christus ut vera causa materialis liberè concurrisset, imò ad nonnulla in genere causae efficientis, liberè se ad eorum instigationes & impulsus movendo. Quod verò operatio veneni & similia in hac sententia sint peccata patet, quia aequè sequuntur ad causam liberè datam: si verò hoc non sufficiat in iis ut censentur operationes humanae, certè nec sufficere in actionibus tempore somni vel in ebrietate factis.

X.
Quid de veneni operatione confidendum, quod longo tempore in hominis corpore operatur.

SECTIO SEPTIMA.

Argumenta contententia actus ad causam liberè datam secutos extra statum libertatis, esse peccatum.

CONTRARIUM tenent Thomistae communiter, nempe actus (idem est de omissionibus) ad causam liberè datam secutos extra statum libertatis, esse peccata: ita Cajetanus, Soto, Medina, & alij. Lorca hic, Disp. 7. Valentia hic, q. 1. puncto 4. Tannerus hic disp. 4. q. 4. dub. 3. & alij ex recentioribus, qui primò obijciunt communem praxim, solent enim homines actiones istas & omissiones confiteri, ergo sunt peccata. Contra: ista etiam confiteri solent, quando retractarunt priorem voluntatem ante eventum, & tamen tunc, etiam juxta adversarios, non sunt peccata.

I.
Et eo quòd confiteri hoc homines solent, non sequitur semper esse peccata.

Vasquez itaque Disp. illà 94. num. 16. cum aliis negat, per se loquendo necessarium esse opus ipsum vel omissionem extra statum libertatis secutam confiteri, sed sufficere ait si confiteatur quis se causam proximam ejusmodi eventui posuisse: confitentur verò ista fideles, quia hoc modo faciliùs & plenius explicatur quidquid fuit malitiae in causa. Imò aliquando

II.
Negant quidam necessarium esse confiteri opus extra statum libertatis factum.

Cur huiusmodi opera confiteri interitum debent hominibus.

quando ratione restitutionis, vel censurae huic operi adjunctae ista confiteri est necessarium; infliguntur enim interdum huiusmodi poenae ob peccatum praecedens, non praecise, sed sub conditione effectus secuturi, ut responderi debent adversari casu quo retractetur voluntas ante eventum; leges enim humanae spectant eventum, per effectus quippe tantum externos laeditur humana politia. Extra dictos autem casus verum plerumque est quod affirmabat Vasquez.

III. Non negat S. Thomas completum esse malitiam peccati omifionis in genere moris quando causa primò est liberè posita.

Objiciunt secundo Sanctum Thomam 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. ubi asserit omifionem tunc incipere imputari ad culpam, quando est tempus operandi. Vasquez citatus cap. 1. fatetur Sanctum Thomam esse in contrarià sententià. Dicit tamen potest cum quibusdam recentioribus, solum velle Sanctum Thomam omifionem ante illud tempus non imputari, id est non censeri omnino consummatum in genere naturae seu entis, & quasi Physicè, sicut homicidium in ebrietate, non tamen ait esse ista tunc solum formaliter peccata, nec fuisse antea completum peccatum omifionis in genere moris: hoc enim tunc contingit, quando causa est voluntariè & liberè primò applicata, ut dictum est (sicut namque juxta illud Matthaei 5. Qui concupiscit mulierem, jam mechatus est in corde suo, ita & hic omisit in corde suo, imò & aliquo modo in executione, nempe dando causam. Hic autem actus licet Physicè sit peccatum commissionis, moraliter tamen est peccatum omifionis contra praecipuum affirmativum audiendi Sacrum, ut ostensum est sectione praecedente, num. quarto.

IV. Quid teneatur confiteri is, qui ex intentione non audiendi Sacrum dormiens, postea tamen audit Sacrum.

Objiciunt tertio: his qui decrevit Sacrum omittere, & eà intentione eat dormitum, postea ante elapsum tempus excitetur, & Sacrum audiat, non potest dici omifisse Sacrum, ergo dare causam non est omittere. Respondetur distinguendo antecedens: non potest dici omifisse omifione consummatà in genere entis, concedo; in genere moris, nego. Unde & in confessione dicere quoad hoc potest se Sacrum omifisse; sicut & qui dedit causam sufficientem homicidio, dicere in confessione similiter quoad hoc potest se hominem occidisse, licet is per miraculum à morte liberetur, quod tamen non pari ratione dicere posset is, qui solum interiùs proposuisset hominem occidere.

V. Magis melius est rem illam seu causam omifionis datam, in confessione aperire sicut est.

Satius tamen est rem aperire sicut, est ne dicere videatur fuisse omifionem Sacri, vel occisionem Physicè consummatam, hoc enim sonant haec voces. Si verò post excitationem adhuc nolit audire Sacrum, committit Metaphysicè novum peccatum omifionis, imò ut plurimum moraliter, quod sine dubio dicendum est, si notabilis intercessisset interruptio inter primam causae applicationem & secundam volitionem omitteendi; eruntque tanquam duo peccata numero distincta confitenda, sicut duo fercula carnis die venenis comesta, in prandio unum, alterum in cenà.

VI. Dare causam illam rebus, quae non sunt peccata, est seipsum peccatum.

Objiciunt quarto, si omifio vel effectus positivus in somno secutus, non sit peccatum, ergo nec erit peccatum dare causam, causa enim ideo solum est mala, quia effectus est malus, ut in aliis constat. Respondetur negando antecedens: dare enim causam ad illa quae non sunt peccata est frequentissimè peccatum: sic enim dare causam gravi nocimento proximi est peccatum, & tamen nocimentum illud non est peccatum; ut ursum vel canem in alterius oves immittere, vel ut fecit Samson circa segetes, effectus ille secutus nempe comestio ovium, aut segetum combustio, non est formaliter peccatum: sic enim peccaret homo post mortem, si ni-

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

mirum priùs moreretur, ut fieri potest, quam executioni mandaretur effectus: sufficit ergo quod effectus ille sit malus, seu nocivus, licet non sit formaliter peccatum.

Imò ulterius, ut supra dixi, sequi videtur peccare hominem illum mortaliter in purgatorio, vel etiam in caelo existentem, quamvis ante mortem eliciat actum contritionis. Dices non sequi; cum namque voluntas illa prior sit ante eventum retractata, cessat effectus in ratione voluntarii. Contra: hinc enim ostenditur effectum illum non esse omnino peccatum, nec esse actum humanum, cum eodem planè modo sequatur ad causam liberè & necessariò datam, vel liberè quidem, sed retractatam; id enim omne & solum est actio humana quod ita subditur voluntati humanae, ut illà nolente & contradicente non sequatur; hac siquidem de causa sà communis sententià affirmat hominem, qui antea liberè intendebat consecrare vel baptizare in somno vel amentià pro tempore secuturà, de facto tamen his durantibus, validè non consecrare, quantumcumque verba proferat super materiam applicatam; nempe quia licet causa sit liberè data, non tamen sequitur effectus modo humano, & hoc ideo, quia non est tunc in potestate hominis actionem illam non facere, sed eodem modo verba consecrationis aut baptismi proferat ex vi imaginationum tunc occurrere solitarum, idque quantumvis ante somnum vel amentià decrevisset ea non proferre.

VII. Ex illa sententià sequetur hominem in purgatorio, vel etiam in caelo peccare posse mortaliter.

Nullus valet in somno consecrare, licet ante somnum liberè decreverit consecrare.

SECTIO OCTAVA.

Alia difficultas circa actus extra flatum libertatis secutos.

Objiciunt quinto: actiones aliquas interdum fieri cum omnimodà distractione, & consequenter sine actuali libertate, quae tamen quia cum advertentià & libertate sunt inchoatae censentur humane, & capaces bonitatis & malitiae, eo modo quo actus externus: ut cum sacerdos planè distractus consecrat: ergo idem dici poterit de iisdem actionibus in somno, ebrietate, vel amentià factis.

I. Objicies, actiones aliquas cum omnimodà distractione factas, validè tamen fieri; ergo etiam in somno.

Vasquez hic d. 75. cap. 3. num. 12. & alibi, idem de his actionibus iudicandum ait, quod de iis, quae in somno vel ebrietate fiunt, quod etiam sentire videtur Coninck de Sacramentis q. 64. art. 8. dub. 2. num. 71. si homo ita planè distractus sit, ut omnino interrumpatur prior intentio, vel attentio: addit tamen quamdiu quis pergit in eodem opere hoc nunquam contingere, semper enim, ut ait, manet tenuis saltem aliqua advertentia à primà intentione derivata, licet non semper percipiatur, quae actiones illas dirigit, Sacerdotem scilicet etiam distractè consecrantem, &c. cujus indicium est, inquit, nam si contingat ut mens planè aliò trahatur, cessat illico actio exterior, nec nisi novà adhibita intentione, prosequi quis opus inceptum potest.

II. Vasquez ad huiusmodi actiones cum omnimodà distractione factas, esse iis similes, quae fiunt à dormiente.

Coninck tenet semper aliquà manere aut advertentiam.

Alii nihilominus existimant etiam post primam intentionem operetur quis planè distractè, adhuc operationem illam capace esse bonitatis & malitiae, non quidem ita ut imputetur ad novum meritum, vel demeritum, sed per modum actus extrinseci, ita scilicet ut per actionem illam satisficiat praecipuo, quod dici nequit de operatione in somno, ebrietate, vel amentià facta. Ratio verò est inquit, quia actio illa fit humano modo, ita scilicet

III. Alii actionem cum distractione factam dicunt esse capax bonitatis & malitiae.

ex vi voluntatis & intentionis prioris, ut voluntate nolente, seu contradicente, statim cesset actio; at si quis incidat in somnum vel amentiam, nihil ad actionem illam impediendam conducet, quod ante somnum vel amentiam priorem voluntatem retractaverit, sed eodem modo ex vi imaginationis sequetur, ac si non fuisset prior intentio retractata, quod signum est actiones istas non humano & rationali, sed brutorum modo peragi.

IV. Dices: qui habet solam voluntatem audiendi

Sacrum, opere non sequente, non potest dici audivisse Sacrum, vel praeceptum implevisse, ergo nec qui vult omittere dici potest auditionem Sacri omisisse. Respondetur si habeat intentionem efficacem audiendi Sacrum, ponet media ad hoc sufficientia. Quod si ubi media & conatum sufficientem posuerit, haec tamen per accidens careant effectu, potest, licet non Physicè, & consummate in genere entis, in genere moris tamen dici audivisse Sacrum, & praeceptum implevisse.

Qui habet voluntatem efficacem audiendi Sacrum, etiam opere non sequente, dici potest audivisse Sacrum.

DISPUTATIO CIII.

De distinctione & inaequalitate peccatorum.

EXPEDITIS iis, quae generatim ad peccati notionem spectabant, naturaque peccati commissionis & omissionis, atque utriusque inter se differentiâ discussâ, ad peccatorum in particulari considerationem descendemus. Duas verò hic S. Thomae quaestiones aptissimè conjungi posse existimo, nempe septuagesimam secundam & octogesimam octavam; ambae siquidem sunt de distinctione peccatorum, prior de distinctione in ordine ad causas & objecta, posterior in ordine ad reatum poenae, ubi peculiariter agitur de distinctione peccati venialis à mortali.

SECTIO PRIMA.

An generales circumstantiae specialem in actus malitiam refundant.

I. Prima sententia affirmat circumstantias non refundere in actum malitiam, nisi sint volita.

PRIMA nonnullorum sententia est, nullam ex generalibus circumstantiis, de quibus numero quarto, specialem in actum aliquem malitiam refundere, nisi directè & expressè sit volita & intenta, ita ut per modum motivi actum ipsum ingrediatur. Dicunt itaque peccatum specialem rationem injuriæ aut ingratitude erga Deum non contrahere, nisi in actu signato sub his rationibus intendatur. Pro hac etiam sententiâ, citant multi S. Thomam 2. 2. q. 43. art. 3. & in 4. dist. 38. q. 2. art. 2. quaestiuicula 2. ubi loquens de peccato scandali ait, ut scandalum sit peculiare peccatum, ruinam proximi debere intendi.

II. S. Thomas non requirit formalem intentionem circumstantiarum ut refundant malitiam in actum.

Alia tamen est mens Sancti Doctoris, solum namque loquitur de intentione virtuali, seu interpretativâ, ita nimirum ut advertens quis ruinam proximi, seu fore ut ex actione aliquâ illius nocumentum spirituale accipiat, actionem tamen illam facit, quæ apta est illum ad lapsum inducere. Unde in quarto, loco proxime citato ad tertium ait, scandalum accipere speciem ex fine, ad quem ordinabile est, non ergo requirit actualem ordinationem, nec ut in actione illâ expressè intendatur damnus illud proximi, quod inde sequitur, sed ad scandalum sufficere docet, quod videns quis proximum occasionem inde peccandi sumpturum, operationem tamen illam sine justâ causâ exercet.

Alii itaque ut Vasquez hic, Disp. 102. cap. 5. Azor, Salas cum quibusdam aliis, negant circumstantias generales refundere malitiam in actus. Suarez verò tomo 4. in 3. parte d. 13. sect. 3. & opusculo de justitiâ Dei affirmat circumstantiam saltem injuriæ contra Deum refundere specialem malitiam in actum peccaminosum: idem docet Becanus hic, tractatu 2. cap. 2. q. 2. & Lessius de perfectionibus divinis, lib. 13. num. 184. & deinceps, de circumstantiâ quadam contemptus divinæ amicitiae. Idem universim tenet Lorca d. 15. Coninck de actibus d. 32. dub. 5. num. 42. & multi ex recentioribus.

III. Negant alii qui circumstantias generales omnino refundere malitiam in actum.

Dicendum circumstantias generales peccatorum, sic dictas quod omnibus peccatis sint, saltem per se loquendo, communes, quales sunt, quod sint contra praecepta & amicitiam divinam, contra gratitudinem Deo debitam, & alia similes, refundere specialem malitiam in omnem actum peccati, non solum quando specialiter intenduntur, sed etiam quoties cum illius circumstantiæ advertentiâ committuntur: ita plurimi ex Theologis. Quare à fortiori falsa est sententia Cajetani q. 76. art. 4. & ab omnibus rejecta, qui nec particulares circumstantias, etiam cognitatas, ut si quis occidat personam sacram vult refundere specialem malitiam in actum, nisi sint peculiariter intenta.

IV. Circumstantiae generales unde sic dicuntur.

Refundunt specialem malitiam in actum peccati.

Ratio conclusionis est: sicut namque cognitio quod calix sit sacer, refundit specialem malitiam in actum, quia est irreverentia contra res sacras, ita furari cum advertentiâ quod sit contra praecepta divina, & Deo displiceat (praesertim cui ob id in nos collata beneficia ita obstricti sumus) specialem in peccatum illud refundere videtur gravitatem. Confirmatur: si enim quis mente

V. Oportet circumstantias in actibus reperiri, peculiariter in actus malitiam refundere.

concipit